

ПРИНЦИПИ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

© Загородній А.Г., Федішин Н.І., 2010

Розглянуто сутність та основні проблеми визначення принципів податкового планування. Систематизовано, уточнено та обґрунтовано принципи податкового планування, розкрито їхній зміст та значення у плануванні діяльності суб'єктів підприємництва.

Ключові слова: податки, податкове планування, принципи податкового планування, платники податків, податкові платежі, податкове навантаження.

Considered the nature and basic problems of tax planning principles defining. Systematized, clarified and substantiated the principles of tax planning, explored their meaning and significance in activity planning for business subjects.

Key words: taxes, tax planning, principles of tax planning, taxpayers, tax payments, tax burden.

Постановка проблеми

Важливим джерелом фінансування державних видатків є податки. Органи державної влади використовують надані їм повноваження для стягнення коштів з метою формування державного та місцевого бюджетів. Платники ж податків – юридичні та фізичні особи, стараються знайти способи мінімізації сплати податків, враховуючи законодавчі вимоги, оскільки несплата податків та ухиляння від сплати податків тягне за собою як адміністративну, так і кримінальну відповідальність. Оптимізація податкових платежів законними способами полягає в тому, щоб платник податків, з одного боку, виконав свій обов'язок сплатити належні податки державі, а з іншого, мінімізував суму податкових платежів.

Для того, щоб розробити систему податкового планування, потрібно керуватися певними принципами, які лежать в основі цих процесів. Однак незважаючи на значну увагу науковців до проблем податкового планування, остаточні його принципи сьогодні залишаються не до кінця визначеними та сформульованими. Тому, на нашу думку, необхідним є визначення сутності принципів податкового планування та розкриття змісту кожного з них.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Місце податкового планування в системі управління підприємством досліджують багато науковців. Зокрема, важливі аспекти податкового менеджменту та податкового планування у фінансово-господарській діяльності підприємств, його принципи розкрито у роботах таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як І.О. Бланк, А.В. Єлісеєв, Ю.Б. Іванов, В.В. Карпова, К.Ф. Ковальчук, Л.О. Сухарева, Я.І. Глущенко, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма, Т.М. Рева, М.П. Підлужний та інші. Однак до цього часу принципи податкового планування суб'єктів підприємництва є недостатньо розробленими та обґрунтованими.

Як свідчить аналіз літературних джерел, принципи податкового планування – це сукупність правил, якими слід керуватися під час запровадження податкового планування на підприємстві. Однак, як справедливо доводять у своїх дослідженнях Л.О. Сухарева, П.М. Сухарев та Я.І. Глущенко: “мета визначення принципів повинна зводитись... до формулювання того, що існує об'єктивно”, тобто це означає, що принципи податкового планування повинні бути універсальними для застосування в цій науковій категорії, на відміну від правил, оскільки “...при їх реалізації неможливо передбачити всю різноманітність практичних ситуацій. Завжди існує ймовірність виникнення непогодженості їх застосування в різних сферах...” [14, с. 44].

Такі науковці, як Ю.Б. Іванов, В.В. Карпова, Л.Н. Карпов підкреслюють особливу важливість коректного формулювання принципів податкового планування, оскільки вони мають визначальне значення для розроблення і застосування податкового планування. Крім того, принципи податкового планування визначають сутність та є основою податкового планування [10, с. 417–418; 11, с. 37].

А.І. Крисоватий та А.Я. Кізіма стверджують, що принципи податкового планування враховують мету та завдання підприємства [1, с. 206].

У практичних дослідженнях податкового планування, які здійснюють А.В. Єлісеєв та М.П. Підлужний, пропонуються також певні принципи податкового планування, але ці принципи зводяться до інструктивних положень щодо оптимізації податкових платежів [5, с. 30–32; 6, с. 13–16; 7, с. 55–57].

Постановка цілей

Мета роботи – на основі дослідження теоретичних та прикладних аспектів принципів податкового планування уточнити їхню сутність, розкрити характерні особливості кожного із принципів та систематизувати їх.

Виклад основного матеріалу

Здійснюючи наукове дослідження принципів податкового планування, розглянемо сутність самого поняття “принцип”. Великий тлумачний словник української мови дає такі визначення: “Принцип – 1. Основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін. // Основний закон якої-небудь точної науки...2. Особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення, або здійснення чогось.” [3, с. 1125].

Тлумачний словник російської мови Володимира Даля визначає принцип як наукове, моральне начало, основа, правило, від якої не відступають [4, с. 431].

Тлумачний словник англійської мови дає такі визначення: принцип – 1. Прийняте, або відверто визнане правило дій чи поведінки. 2. Фундаментальні, першочергові закони, від яких все походить. 3. Основна доктрина чи догмат; особлива пануюча думка [17, с. 1144]

Міжнародний словник Вебстера термін “принцип” трактує так: 1. Начало, початок, правдивий стан. 2. Джерело, початок, з якого все відбувається. 3. Оригінальна здібність або вміння. 3. Фундаментальна істина, всеохоплюючий закон або доктрина, з якого все походить і на якому все засноване; загальна істина, первісне твердження або фундаментальне припущення; аксіома, постулат. 5. Встановлене правило дій. 6. Будь-яка складова, яка характеризує сутність, або дає основу. 7. Засіб досягнення мети [18, с. 1966–1967]

З огляду на наведене, можна констатувати, що принципи мають дуже важливе значення у формулюванні основних положень, які стосуються певного наукового напрямку, зокрема, податкового планування. Тому можна визначити принципи податкового планування як основні, вихідні положення фундаментальні правила, першочергові істини та особливості, які характеризують сутність податкового планування, лежать в основі формування системи податкового планування на підприємстві та слугують засобами мінімізації податкових платежів підприємства.

Необхідно звернути увагу на те, що різні науковці обґрунтовують свій перелік принципів податкового планування, однак остаточної їх систематизації сьогодні день не існує. Серед багатьох принципів податкового планування, які пропонують науковці, потрібно виділити основні та розкрити їхню сутність.

Згідно з дослідженнями Л.О. Сухаревої, П.М. Сухарева та Я.І. Глущенко вихідними положеннями у визначенні принципів податкового планування є те, що принципи – це об’єктивно існуючі базові положення, властиві податковому плануванню, які спрямовано на досягнення його мети й виконання завдань, що є перед ним. В основу аналізу і систематизації принципів податкового планування автори покладають визначення та сутність самого податкового планування, його етапи та стадії а також основні положення теорії управління складними економічними системами [14, с. 44].

Такі науковці, як Ю.Б. Іванов, В.В. Карпова, Л.Н. Карпов серед ознак класифікації принципів податкового планування виділяють загальні, тобто такі, які притаманні будь-якому виду планування чи бюджетування, та спеціальні, які визначають специфіку податкового планування [10, с. 417–418; 11, с. 37].

У табл. 1 згруповано пропозиції науковців щодо виділення окремих принципів податкового планування. Знак “+” у цій таблиці означає, що автори пропонують застосовувати цей принцип, знак “-” – не розглядають цей принцип у своїх дослідженнях.

Таблиця 1

Наявність або відсутність пропозицій застосування принципів податкового планування різними науковцями

№ з/п	Принципи податкового планування	Автори			
		Ю.Б.Іванов, В.В.Карпова, Л.Н. Карпов [10, с. 389-390, с. 417-420; 11 с. 32-47]	А.І.Крисоватий, А.Я.Кізима. [1, с. 206-207]	Л.О.Сухарева, П.М.Сухарев, Я.І. Глущенко [14, с. 42-49]	А..Г.Загородній, А.В.Слісєєв, М.П.Підлужний [7с. 55-57; 6, с. 13-16, 5, с. 30-32]
1	Законності	+	+	-	+
2	Системності	+	-	+	-
3	Неперервності	+	-	+	-
4	Гнучкості	+	-	+	-
5	Оперативності	-	+	-	+
6	Цілеспрямованості	+	+	-	-
7	Альтернативності	+	-	+	-
8	Логічності	-	-	-	+
9	Впорядкованості (або стабільності)	-	-	-	+
10	Ефективності	-	-	-	+
11	Оптимальності	-	+	+	-
12	Юридичного аналізу	-	-	-	+
13	Контролю	-	-	-	+
14	Взаємовідносин з:				
	контрагентами	-	-	-	+
	конкурентами	-	-	-	+
15	Розподілу	-	-	-	+
16	Взаємодії та участі	+	+	-	-
17	Конфіденційності	-	-	-	+

Аналіз інформації, наведеної в табл. 1, свідчить про те, що більшість авторів виділяють такі основні принципи податкового планування, як законність, системність, неперервність, гнучкість, оперативність, цілеспрямованість, оптимальність, альтернативність та принцип взаємодії й участі.

Крім того, цей перелік доповнили окремі автори такими принципами, як логічність, впорядкованість (або стабільність), ефективність, розподіл, контроль, конфіденційність, взаємовідносини з контрагентами та конкурентами та принцип юридичного аналізу.

Для систематизації принципів податкового планування на основі літературних джерел з табл.1 розглянемо сутність кожного з них.

Принцип законності виділяють більшість науковців, оскільки суть податкового планування полягає в мінімізації та оптимізації податкових платежів законними способами. Крім того, вся господарська діяльність будь-якого суб’єкта підприємництва повинна опиратись на законодавчо-нормативні акти, як України, так і міжнародні.

Принцип законності означає суворе дотримання норм законодавства під час реалізації схем податкового планування з урахуванням того, що не доцільно використовувати ті положення податкового законодавства, які не до кінця врегульовані, і у разі виникнення судових суперечок може бути прийнято рішення як на користь платника, так і на користь держави. Застосування цього принципу виключає такий принцип податкового планування, як оптимальне співвідношення ризику і вигод, який запропонували Ю.Б. Іванов, В.В. Карпова та Л.Н. Карпов, і в трактуванні авторів цей принцип пов’язаний з ризиками в податковому плануванні, які проявляються в тому, що деколи

важко провести межу між податковим плануванням та ухилянням від сплати податків, і це своєю чергою може призвести до неправильного трактування господарських операцій контролюючими органами, і відповідно до притягнення керівників підприємства до адміністративної або кримінальної відповідальності [10, с. 419; 11, с. 43]. Однак за дотримання принципу законності ситуації із некоректним трактуванням дій суб'єкта підприємництва не виникне, оскільки господарські операції та реалізації схем податкового планування потрібно виконувати із суворим дотриманням законодавчо-нормативних актів, а отже, із мінімальними ризиками.

Принцип системності податкового планування означає взаємозв'язок планування податкових платежів із загальними планами підприємства. У наукових дослідженнях [5, с. 23–25; 7 с. 40–54] відзначені відмінності в сутності, цілях і завданнях між плануванням податкових платежів та податковим плануванням, але обґрунтованим є твердження про те, що планування податкових платежів є частиною податкового планування. Вищенаведене трактування принципу системності є характерним для складання будь-якого плану на підприємстві.

Вважаємо, що принцип системності в податковому плануванні полягає в тому, що дії працівників, які займаються податковим плануванням (керівник, бухгалтери, фахівці з податкового планування), порядок обчислення, нарахування і сплата податків, зборів та інших платежів, взаємовідносини з аудиторськими та консалтинговими фірмами і Державною податковою інспекцією повинні узгоджуватись між собою (але обов'язково із дотриманням принципу конфіденційності, про який йтиметься нижче) та формувати певну систему податкового планування підприємства. Тобто, це означає, що система податкового планування повинна складатись з певних елементів, які пов'язані між собою. Суб'єктами цієї системи на підприємстві є працівники, що займаються податковим плануванням, за межами підприємства – консультанти з питань податкового планування та контролюючі органи. Об'єкти системи податкового планування – податки, збори та інші платежі. Взаємини між суб'єктами та об'єктами системи податкового планування регламентуються законодавчо-нормативними актами з питань обліку, оподаткування та звітності.

Принцип неперервності податкового планування літературних джерелах трактується по-різному. Л.О. Сухарева, П.М. Сухарев та Я.І. Глущенко під цим принципом розглядають “поступовий перехід від перспективних планів з податкових платежів до поточних... постійний контроль, аналіз та модифікацію планів і прогнозів при зміні як внутрішнього, так і зовнішнього середовища” [14, с. 46–47]. Ю.Б. Іванов, В.В. Карпова та Л.Н. Карпов пояснюють принцип неперервності податкового планування як постійний моніторинг законодавчо-нормативних актів з метою аналізу і коректування податкових планів відповідно до законодавства [10, с. 390; 11, с. 39].

Однак, наведені вище трактування принципу неперервності є характерним для організування всіх процесів планування на підприємстві. Якщо ж застосовувати принцип неперервності до податкового планування, то потрібно враховувати сутність принципу неперервної діяльності підприємства, який наводиться у фінансово-економічному словнику [8, с. 54] і означає те, що напрями та схеми податкового планування реалізуються з врахуванням того, що підприємство не буде ліквідовуватись, а здійснюватиме свою діяльність надалі. Якщо виникає потреба в ліквідації підприємства, то для цього потрібно розробляти окремі спеціальні схеми податкового планування, які дадуть змогу скоротити витрати часу та коштів на сплату податків, зборів та інших платежів під час ліквідації підприємства.

З огляду на те, що планування податкових платежів можна розглядати як складовий елемент процесу податкового планування, то принцип гнучкості податкового планування означає, що підприємства повинні складати свої плани податкових платежів так, щоб вони могли оперативним чином адаптуватись до змін як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства. Таке трактування принципу гнучкості підкреслює те, що цей принцип входить у загальну систему принципів планування підприємства, зокрема і планування податкових платежів. І тому власне податкового планування принцип гнучкості стосується опосередковано через його відношення до планування податкових платежів.

Принцип оперативності податкового планування передбачає оперативний облік усіх змін чинного податкового законодавства. “Ефективна схема реалізації певної господарської операції, яка забезпечує мінімізацію податкових платежів базується на конкретних податкових нормах. У випадку зміни цих норм може не тільки стати неефективною, а й привести до збитків та послугувати основою для застосування штрафних санкцій зі сторони податкових органів” [5, с. 30-31; 7, с.55]. Такі науковці, як А.І. Крисоватий та А.Я. Кізіма про принцип оперативності зазначають таке: “Розроблена підприємством податкова стратегія не є незмінною і повинна оперативно корегуватись із врахуванням всіх змін у діючій системі оподаткування (поява нових видів податків і зборів, обов’язкових платежів; зміна ставок оподаткування; надання підприємствам нових податкових пільг тощо). У цьому випадку повинна корегуватись не тільки податкова стратегія, але і види господарських операцій, а в окремих випадках і напрями господарської діяльності підприємства” [1, с. 207].

Отже, відповідно до принципу оперативності податкового планування потрібно постійно слідкувати за змінами в законодавчо-нормативних актах, які регулюють податки, збори та інші платежі, що стягуються з юридичних та фізичних осіб.

Принцип цілеспрямованості відповідно до тверджень А.І. Крисоватого та А.Я.Кізіми означає “цілеспрямований вплив на різні елементи бази оподаткування у залежності від груп податків за джерелами їх сплати. Це визначає необхідність диференційованого підходу до управління сплатою податків за рахунок ціни продукції, собівартості і прибутку підприємства” [1, с. 207]. Також до пояснення принципу цілеспрямованості можна віднести таке твердження: “оптимізація може зменшити суму податків, яке сплачує підприємство, однак ніколи не зведе їх до нуля, тому не варто до цього прагнути” [5, с. 31; 7, с. 56].

Отже, відповідно до принципу цілеспрямованості податкового планування, потрібно впливати на базу оподаткування так, щоб зменшити або оптимізувати податкові платежі, але обнулити їх неможливо.

Принцип альтернативності податкового планування, полягає в тому, що вибір і розроблення схем оптимізації податкових платежів необхідно здійснювати на альтернативній основі, з урахуванням всіх можливих варіантів здійснення господарських операцій. Необхідно наголосити на тому, що принцип альтернативності вимагає виконання двох основних операцій: формування множини альтернативних схем податкового планування та вибір найоптимальнішої для підприємства.

Принцип логічності податкового планування описується як “пошук та використання найефективніших господарських рішень, які забезпечують мінімізацію податкових платежів повинні спиратися на логіку” [5, с. 31; 6, с. 15; 7, с. 55]. Принцип логічності означає те, що всю схему податкового планування недоцільно будувати лише на недоліках законодавства, оскільки їх з часом можуть виправляти законодавчі органи. Логічність в податковому плануванні полягає в тому, що мінімізація податкових платежів ґрунтується на беззаперечних положеннях законодавчих актів, які дають змогу знизити податкове навантаження на підприємство.

Принцип впорядкованості (або стабільності) податкового планування передбачає те, що схема мінімізації податкових платежів, яка використовується в податковому плануванні, не повинна істотно відрізнитися від звичайного порядку проведення господарських операцій, що не лише дозволяє уникнути зайвої уваги з боку податківців, а й не дає приводів сумніватись в законності операцій з боку партнерів.

Принцип ефективності, означає, що витрати на організацію та запровадження податкового планування не повинні перевищувати результативний ефект мінімізації та оптимізації податкових платежів, який досягається шляхом реалізації певних схем податкового планування. “Вартість певної оптимізаційної схеми, яку реалізує підприємство, чи витрати на податкове планування за певний час не повинні перевищувати суми, на які зменшуються податкові платежі... Розраховуючи витрати, пов’язані з оптимізацією податків, слід пам’ятати, що багато схем, крім витрат на створення та обслуговування, вимагають і певних витрат на їх ліквідацію” [7, с. 56; 5, с. 31].

Отже, можна сказати, що принцип ефективності податкового планування полягає в тому, що сума, на яку зменшуються податкові платежі, перевищує витрати на організування податкового планування.

Принцип оптимальності податкового планування означає “пошук і використання найбільш ефективних господарських рішень, які забезпечують мінімізацію бази оподаткування...у відповідності з діючою податковою системою і, у першу чергу, встановлену систему прямих і непрямих податкових пільг” [1, с. 206–207]. Він “полягає в обов’язковому врахуванні динаміки змін сум податкових платежів та податкового навантаження. При цьому оптимальністю не можна вважати тільки кількісне зниження розміру податкових платежів, оптимальність у даному випадку – це перевищення темпів зростання прибутку над темпами збільшення сум податків і зборів, що сплачуються підприємством, збільшення вартості акціонерного капіталу” [14, с. 48–49].

Отже, принцип оптимальності податкового планування означає вибір схеми податкового планування, яка забезпечить максимально можливе використання податкових пільг, а також перевищення динаміки зростання прибутку підприємства над динамікою збільшення сум податкових платежів підприємства.

Принцип юридичного аналізу податкового планування, зміст якого пояснюється так: “кожна схема мінімізації податкових платежів обов’язково повинна бути проаналізована з юридичного погляду. Податкова схема роботи кожного підприємства та фінансова схема кожної угоди чи господарської операції унікальні і вимагають попередньої правової експертизи фахівців” [5, с. 31; 7, с. 56]. Тобто, цей принцип передбачає те, що перед запровадженням та реалізацією певної схеми податкового планування необхідно проаналізувати її з юридично-правового боку.

Принцип контролю податкового планування полягає у тому, що “реалізація конкретних схем оптимізації податкових платежів має проходити під ретельним контролем за усіма виконавцями на усіх етапах і передбачати можливість реальних важелів впливу на процес реалізації у разі відхилень від розробленої схеми” [5, с. 32; 7, с. 56]. Отже, зрозумілим є те, що податкове планування обов’язково контролюють з боку адміністрації підприємства.

Принцип взаємовідносин податкового планування розглядається у двох аспектах: як взаємовідносини з контрагентами та як взаємовідносини з конкурентами. У першому випадку “оптимізацію податкових платежів бажано проводити за рахунок своїх зобов’язань, а не за рахунок збільшення відрахувань контрагентів по бізнесу...Тому при розроблянні оптимізаційних схем слід брати до уваги й інтереси постачальників, покупців, підрядчиків та інших контрагентів і, по можливості, вирішувати свої проблеми на взаємовигідних умовах” [5, с. 32; 7, с. 56–57;]. Про другий аспект принципу взаємовідносин, а саме, про взаємовідносини з конкурентами, можна відзначити те, що “схеми оптимізації податків повинні якомога менше залежати від зовнішніх учасників, особливо від конкурентів” [5, с. 32; 6, с. 16; 7, с. 56].

Отже, відповідно до принципу взаємовідносин з контрагентами не можна зменшувати податкові платежі підприємства за рахунок збільшення податкових зобов’язань його покупців чи замовників, для досягнення мети мінімізації податкових платежів потрібно використовувати власні ресурси. А, відповідно до принципу взаємовідносин з конкурентами, схеми реалізації податкового планування взагалі не мають бути відомі конкурентам підприємства.

Принцип розподілу податкового планування передбачає те, що “різноманітні види підприємницької діяльності доцільно не зосереджувати в одній організаційній структурі, а виокремити в різні, що збільшить можливості для податкових маневрів” [5, с. 32; 6, с. 14; 7, с. 57]. Тобто, застосування принципу розподілу в податковому плануванні передбачає створення різних організаційних структур, в яких здійснюватиметься оптимізація та мінімізація податкових платежів за різними напрямками.

Принципи взаємодії та участі в податковому плануванні передбачає те, що кожен працівник, що має відношення до податкового менеджменту та податкового планування повинен брати участь у розробленні схем оптимізації податків.

Принцип конфіденційності податкового планування означає, що “доступ до інформації про схеми оптимізації податкових платежів повинен мати лише керівник і безпосередні виконавці,

причому останні не повинні володіти повною інформацією, а лише тією, яка дає їм можливість виконувати свої функції. Для цього бажано для кожного виконавця розробити індивідуальні інструкції локального характеру” [4, ст. 32].

Застосування або принципу взаємодії та принципу конфіденційності, зміст яких наведений вище, залежатиме від ситуації, яка має місце на підприємстві під час здійснення його фінансово-господарської діяльності, і зокрема, запровадження та реалізації схем податкового планування. Крім того, потрібно враховувати відносини в колективі підприємства, корпоративну культуру, і, звичайно, важливим є величина підприємства, наявність структурних підрозділів та взаємовідносини між ними. Варто наголосити на тому, що в будь-якому випадку принцип конфіденційності потрібно застосовувати до тих осіб, які не є працівниками підприємства.

Однак, ми вважаємо, що наведений перелік принципів податкового планування є неповним і його необхідно доповнити такими принципами, як принцип передбачення, принцип компетентності (фаховості) та принцип відповідальності.

Принцип передбачення в податковому плануванні означає те, що під час податкового планування важливо об'єктивно оцінювати фінансово-економічну ситуацію як на своєму підприємстві, так і в країні, загалом. Такий підхід дасть змогу передбачати можливі обставини на підприємстві (наприклад, зміна структури виробництва, диверсифікація виробництва) та в країні (наприклад, тенденції зміни податкового законодавства, що зумовлюють зміни податкового навантаження на підприємство). Отже, можна передбачати податкові наслідки цих подій і підготуватись до них шляхом аналізу, продумування та опрацювання можливих варіантів альтернативних дій для забезпечення оптимізації та мінімізації податкового навантаження на підприємство методами податкового планування.

Принцип компетентності (фаховості) податкового планування означає, що податковим плануванням на підприємстві повинні займатись особи, які мають відповідну освіту, навички, практичний досвід роботи, і, які будуть належно і з усвідомленням високого рівня своєї відповідальності виконувати обов'язки спеціаліста з податкового планування. Звичайно, будь-яка посада на підприємстві вимагає відповідної фаховості працівників, однак, на нашу думку, спеціалісти з податкового планування виконують особливо важливу роботу, і тому їхня компетентність і фаховість зараховується до принципів положень податкового планування. А якщо підприємство невелике та немає можливості запроваджувати відділ податкового планування, або навіть окремого спеціаліста, то для дотримання таких принципів податкового планування, як ефективність та фаховість, можна звернутись в консалтингову чи аудиторську фірму, яка забезпечить належно запровадження та реалізацію податкового планування на підприємстві.

Принцип відповідальності в податковому плануванні передбачає, що керівники підприємства та спеціалісти з податкового планування повинні добре усвідомлювати наслідки, спричинені мінімізацією податкових платежів у майбутньому. Для підприємства такими наслідками можуть стати систематичні перевірки контролюючих органів, як планові, так і позапланові. Для найманих працівників реалізація певних схем податкового планування з оплати праці може вплинути на пенсійне забезпечення, лікарняні. До будь-якої роботи потрібно ставитись відповідально, але враховуючи серйозні наслідки істотних помилок під час організації та впровадження системи податкового планування на підприємстві, принципово важливо враховувати відповідальність адміністрації за свої дії. Для дотримання принципу відповідальності необхідним є встановлення у відповідних розпорядчих документах підприємства дисциплінарних стягнень за порушення норм прийнятої на підприємстві податкової політики, що призвели до негативних наслідків.

Висновки

1. Принципи податкового планування – це основні, вихідні положення, фундаментальні правила, першочергові істини та особливості, які характеризують сутність податкового планування, покладені в основу створення системи податкового планування на підприємстві та слугують засобами досягнення мети мінімізувати податкові платежі підприємства.

2. Основні принципи податкового планування можна систематизувати у вигляді табл. 2

Принципи податкового планування

№ з/п	Принцип податкового планування	Зміст принципу
1	2	3
1	Законності	Дотримання норм законодавства; неприйняття спірних законодавчих положень, які трактуються по-різному
2	Системності	Дії працівників, які займаються податковим плануванням, порядок обчислення, нарахування і сплата податків, взаємовідносини з консультантами і Державною податковою інспекцією повинні узгоджуватись між собою та формувати систему податкового планування на підприємстві
3	Неперервності	Напрями та схеми податкового планування реалізуються з врахуванням того, що підприємство не буде ліквідовуватись, а здійснюватиме свою діяльність в подальшому
4	Гнучкості	Підприємства повинні складати плани з податкових платежів таким чином, щоб вони могли оперативно адаптуватись до змін як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства
5	Оперативності	Оперативний облік усіх змін діючого податкового законодавства
6	Цілеспрямованості	Вплив на різні елементи оподаткування з метою мінімізації та оптимізації, а не з метою їх обнулення
7	Альтернативності	Формування різних варіантів схем податкового планування та вибір найоптимальнішої
8	Логічності	Побудова схем податкового планування, які опирається на логіку
9	Впорядкованості (або стабільності)	Схеми податкового планування органічно вписуються в звичайний порядок здійснення господарських операцій підприємством
10	Ефективності	Сума, на яку зменшуються податкові платежі перевищує витрати на організування податкового планування
11	Оптимальності	Вибір схеми податкового планування, яка забезпечить максимально можливе використання податкових пільг, а також перевищення динаміки зростання прибутку підприємства над динамікою збільшення сум податкових платежів підприємства
12	Юридичного аналізу	Перед реалізацією схеми податкового планування потрібно проаналізувати її з юридично-правової сторони
13	Контролю	Процес податкового планування обов'язково контролюється з боку адміністрації підприємства з використанням відповідних управлінських важелів впливу
14	Взаємовідносин з: контрагентами конкурентами	Не можна зменшувати податкові платежі підприємства за рахунок збільшення податкових зобов'язань його покупців чи замовників, для досягнення мети мінімізації податкових платежів потрібно використовувати власні ресурси Схеми реалізації податкового планування взагалі не мають бути відомі конкурентам підприємства
15	Розподілу	Створення окремих організаційних структур, в яких буде здійснюватись оптимізація та мінімізація податкових платежів за різними напрямками
16	Взаємодії та участі	Взаємодія між собою фахівців з податкового планування та їхня участь у розробці схем податкового планування
17	Конфіденційності	Обмежений доступ до інформації, яка пояснює сутність схеми податкового планування
18	Передбачення	Стратегічна оцінка зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства з позицій оподаткування
19	Компетентності (фаховості)	Виконання функціональних обов'язків спеціалістів з податкового планування висококваліфікованими фахівцями
20	Відповідальності	Усвідомлення наслідків податкового планування для фірми та для її працівників, а також дисциплінарна відповідальність за порушення податкової політики підприємства

Перспективи подальших досліджень

Принципи податкового планування визначають те, наскільки ефективно функціонуватиме на підприємстві система податкового планування, оскільки саме вони обґрунтовують базові положення цієї системи. Тобто, це означає, що в подальших наукових дослідженнях потрібно застосовувати принципи податкового планування в розробленні системи податкового планування суб'єкта підприємництва.

1. Крисоватий А.І., Кізіма А.Я. *Податковий менеджмент: Навчальний посібник*. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 304 с. 2. Бланк І.О., Ситник Г.В. *Управління фінансами підприємств і об'єднань: Навч. посібник*. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 183 с. 3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. І голов. Ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2007. – 1736 с. 4. Даль В. *Толковый словарь живого великорусского языка: Т. 1–4*. – М.: Рус. яз., 1981 — Т. 3. П. 1982. – 555 с. 5. Загородній А.Г., Єлісєєв А.В. *Податки та податкове планування підприємницької діяльності: Монографія*. – Львів, Центр Бізнес-Сервісу, 2003, 152 с. 6. Єлісєєв А.В., Підлужний М.П. *Податкове планування*. – Дніпропетровськ: ВКК “Баланс-клуб”, 2008. – 208 с. – Рос. мовою. 7. Єлісєєв А.В., Підлужний М.П. *Податкове планування. Мінімізація податків законними способами*. – Львів, Центр Бізнес-Сервісу, 2003. – 320 с. 8. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. *Фінансово-економічний словник* – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2005. – 714 с. 9. Іванов Ю.Б., Єськов О.Л. *Сучасне оподаткування: мотиваційний аспект: Монографія*. – Харків: ВД “ИНЖЕК”, 2007. – 328 с. Укр. мова 10. Іванов Ю.Б., Карпова В.В., Карпов Л.Н. *Налоговий менеджмент: Учебн. пособие*. – Харків: ИД “ИНЖЭК”, 2006. – 488 с. Русск. Яз. 11. Іванов Ю.Б., Карпова В.В., Карпов Л.Н. *Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий: Монография*. – Харків: ИД “ИНЖЭК”, 2006. – 272 с. Русск. Яз. 12. Коркуна І.І., кандидат економічних наук. *Планування в системі менеджменту підприємства (на прикладі автомобілебудування)*. – Львів 1997. – 176 с. 13. Паранчук С.В., Романів Є.М., Червінська О.С. *Податковий менеджмент: Навч. посібник*. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2009. – 288 с. 14. Сухарева Л.О. *Податкове планування в системі управління підприємством: Монографія / Л.О. Сухарева, П.М. Сухарев, Я.І. Глуценко* – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 209 с. 15. Рева Т.М. *Податковий менеджмент: Навч. посібник для студентів ВНЗ*. – Дніпропетровськ: ДДФЕІ. – 2003. – 232 с. 16. Ткаченко Н.М. *Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник*. – К. Алерта, 2006. – 1080 с. 17. *The Random house Dictionary of the English Language. Jess Stein Editor in Chief. Laurence Urdang Managing Editor. The Unabridged edition. New York, Random House, 1967 – 2059 с. з іл. та карт.* 18. *Webster's International Dictionary of the English Language. Second Edition. Unabridged. Utilizing all the experience a resources of more than 100 years of Merriam- Webster Dictionaries. William Allan Neilson Editor in Chief. Thomas A. Knott General Editor. Paul W. Carhart Managing Editor. Springfield, Mass., G. a. C. Merriam Comp. 1956. – 3194 с. з іл. та портр.*